

ב"ה

УРОК ПО НЕДЕЛЬНОЙ ГЛАВЕ

שיעור בפרשת השבוע

Урок Главного раввина России
р. Берла Лазара
в центральной синагоге
"Марьино Роуца"

מאת מודנו הרב הראשי לדוסיא
הנאמן רבי שלמה דובער פינקס לאזאר שליט"א
שנאמד בהיכל בית הכנסת המרכזי
"מארינה רוסצ'ה"
מוסקבה - רוסיא

НЕДЕЛЬНАЯ ГЛАВА
БРАХА
פרשת וזאת הברכה

תדפיס מתוך הספר
שליח לאחמך

כל הזכויות שמורות

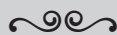
יוצא לאור

ע"י מחלקת 'הוצאה לאור'

בית הכנסת המרכזי

בית מנחם חב"ד - ליוזבאוויטש

'מארינה רוסצ'ה', מוסקבה רוסיה

עימוד ועיצוב:

MTM

מחלקת הגרפיקה

של סוכנות החדשות היהודיות במוסקבה

מבשר טוב מוסקבה

מעלת ההודאה של ראובן ויהודה

האשה להודות באשמתה כדי למנוע את מחיקת השם הקדוש במים. בגמרא הובאה ברייתא המפרטת את תוכן דברי השכנוע הללו, ומביאה כדוגמא את יהודה וראובן שהודו ולא בושו, תוך שהיא דורשת עליהם את דברי הפסוק באיוב "אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כִחְדּוּ מַאֲבֹתָם: לָהֶם לְבָדָם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זֶר בְּתוֹכָם".

וכך אמרו: "תנו רבנן: אומר לפניו דברים של הגדה, ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים, כגון: "אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם". יהודה הודה ולא בוש, מה היה סופו - נחל חיי העולם הבא. ראובן הודה ולא בוש, מה היה סופו - נחל חיי העולם הבא. ומה שכרן... בעולם הזה - "להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם".

וברש"י שם: "בכתובים הראשונים" - בדברים הכתובים בתורה שנעשו בימים הראשונים כגון הגדה זו ד"אשר חכמים יגידו" ויודו על חטאם ולא כחדו עונם מאבותיהם, ומי הם, ראובן במעשה בלהה כדלקמן, ויהודה במעשה תמר "צדקה ממני". "להם לבדם נתנה הארץ"

בשעה שבירך משה רבינו את שבטי ישראל טרם פטירתו, פתח ואמר¹: "יְחִי רְאוּבֵן וְיֵאל יִמָּת וְיִהְיֶה מִתּוֹ מִסְפָּר: וְזֹאת לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה וְיֵאל עֲמּוֹ תִּבְיָאֵנוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעֶזְר מִצָּרָיו תִּהְיֶה".

ופירש רש"י: "יחי ראובן" - בעולם הזה. "ואל ימות" - לעולם הבא, שלא ייזכר לו מעשה בלהה. "וזאת ליהודה" - סמך יהודה לראובן² מפני ששניהם הודו על קלקול שבידם, שנאמר³ "אשר חכמים יגידו וגו' להם לבדם וגו' ולא עבר זר בתוכם". ועוד פירשו רבותינו⁴ שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמות יהודה מתגלגלין בארון מפני נידוי שקיבל עליו, שנאמר⁵ "וחטאתי לאבי כל הימים", אמר משה מי גרם לראובן שיודה, יהודה וכו'.

הודאת ראובן ויהודה ושכרם

להבנת דברי רש"י נקדים ונעיין במקורם בדברי רבותינו. במסכת סוטה, בביאור סדר השקיית הסוטה במקדש, מתארת המשנה כיצד היו משכנעים את

1 פרשתנו לג, ו-ז.

2 היינו שלא בירך את השבטים כסדר תולדתם, אלא הקדים יהודה ל(שמעון ו)לוי, כסמיכות לראובן שהוא הבכור [וראה בהמשך פירש"י (ע"פ ז) שרמזו ברכה לשמעון בתוך ברכותיו של יהודה, אך לא רצה לייחד לו ברכה בפני עצמו].

3 איוב טו, יח-יט.

4 סוטה ז, ב.

5 בראשית מד, לב.

- יהודה זכה למלכות, ראובן נטל חלק תחילה בארץ בעבר הירדן. "ולא עבר זר בתוכם" - דרש רבי תנחומא⁶, אימתי לא עבר זר בתוכם, כשבא משה לברכן.

כלומר, המבואר בגמרא הוא שיהודה וראובן הודו על עוונותיהם ולכן זכו לחיי העולם הבא, ולא זו בלבד אלא אף בעולם הזה זכה יהודה למלכות, וראובן זכה ליטול ראשון בעבר הירדן. ועליהם נדרש הפסוק באיוב "אֲשֶׁר חָכְמִים יִגְדּוּ וְלֹא כִחְדּוּ מַאֲבֹתָם" - בשכר שהודו על קלקולם, זכו לכך ש"לָהֶם לְבָדָם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זָר בְּתוֹכָם" - שכאשר בא משה לברכם סמך ברכת ראובן ליהודה⁷.

כוחו של נידוי חכם

בהמשך הדברים מאריכה הגמרא לבאר מנלן שראובן הודה בחטאו: "בשלמא ביהודה אשכחן דאודי, דכתיב⁸ "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני". אלא ראובן מנלן דאודי, דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב

"יחי ראובן ואל ימות" - "וזאת ליהודה", כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון, עד שעמד משה ובקש עליו רחמים. אמר לפניו, ריבוננו של עולם, מי גרם לראובן שהודה - יהודה: "וזאת ליהודה"?! מיד, "שמע ה' קול יהודה", על איבריה לשפא. ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא, "ואל עמו תביאנו". ולא הוה קא ידע משקל ומטרח בשמעתא בהדי רבנן, "ידיו רב לו". לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא, "ועזר מצריו תהיה"⁹.

ופירש רש"י: "יחי ראובן וזאת ליהודה" - אין לך בברכת כל השבטים מתחלת "וזאת" חוץ מזו. "עצמותיו של יהודה מתגלגלין בארון" - עצמות כל השבטים העלו ממצרים והוא שאמר יוסף⁹ "והעליתם את עצמותי מזה אתכם", עם עצמותיכם. והיו עצמות כל השבטים שלדן קיימת ויהודה איבריו מתפרקין ומתגלגלין בארון, מפני שנידה את עצמו בערבוננו

6 תנחומא (באבער) וישב פי"ז, ז. וכע"ז בירושלמי סוטה פ"א ה"ד: "ולא עבר זר בתוכם, כשבא משה לברכן - יחי ראובן ואל ימות, וזאת ליהודה".

7 בפירש"י על הפסוק באיוב פירוש נוסף לתיבות "ולא עבר זר בתוכם": "דבר אחר, ולא עבר זר בתוכם - בנחלה של עתיד לבא החלוקה בספר יחזקאל". והיינו שבחלוקת הנחלות לעתיד לבוא בספר יחזקאל (פרק מח), יהיו יהודה וראובן שכנים (וכ"כ התוס' בסוטה בד"ה לא עבר זר בתוכם). אך בפירושו עמ"ס סוטה נקט רש"י רק את הפירוש הנזכר בפנים, שנתברכו בסמיכות בידי משה רבינו, וכן משמעות פירש"י בפרשתנו. ויש לומר הטעם בדבר, משום שבשעה שעוסקים במעלת ההודאה של יהודה וראובן (שבזה קאי בפרשתנו ובש"ס), מתאים לפרש את הפסוק דוקא בענין שמורה על שבח ומעלה יתרה, והיינו הקדמת יהודה וסמיכותו לראובן, משא"כ שכנותם בנחלה אין בה שבח מיוחד (אלא שיש מקום לפרש כן בפשט הכתוב באיוב כשלעצמו).

8 בראשית לח, כו.

9 שמות יג, יט.

של בנימין¹⁰ "וחטאתי לך כל הימים", אפילו לעולם הבא, ומהכא נפקא לן¹¹ נידוי של חכם אפילו על תנאי הוא בא. "מי גרם לראובן שיוודה" - במעשה יצועי אביו. "יהודה" - שהודה במעשה תמר וכן היה מסורת בידיהם. ומדרש אגדה דרבי תנחומא כשאמר יהודה "צדקה ממני", עמד ראובן ואמר בלבלתי יצועי אביו. ועכשיו יחי ראובן - שלדו קיימת כאילו הוא חי, וזאת ליהודה - שהוא מתגלגל!?

נמצא שעצמותיו של יהודה היו מתגלגלות בארנו מפני הנידוי שהטיל על עצמו, ומשה רבינו העתיר עבור יהודה וטען שהלא ראובן הודה בחטאו בעקבותיו של יהודה, ואם כן אינו דין ש"יחי ראובן" ועצמותיו ינוחו בשלום, ואילו של יהודה יתגלגלו. ועל זה אמר משה "וזאת ליהודה", בלשון תמיהה. ואכן פעל משה רבינו בתפילתו עד שנכנס למתיבתא דרקייעא ושקל וטר בשמעתא, עד שזכה לכוון לאמיתה של תורה.

קללה על שום מה?

אולם יש להתבונן בכמה פרטים בדרשה פלאית זו:

ראשית, הרי גם שאר השבטים הודו על קלקול שבידם, כפי שמצינו

שהודו והכירו בחטא מכירת יוסף, כגון בשעה שנאלצו להביא את בנימין למצרים: "ויאמרו איש אל אחיו אכל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת"¹², ושוב כשבאו לפני יוסף לאחר פטירת אביהם יעקב ויאמרו לו: "אנא שא נא פשע אחיד וחסאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך"¹³, ומכאן שהודו שחטאו לו וביקשו ממנו מחילה. ואם כן, מה פשר הדבר שדווקא יהודה וראובן התייחדו במעלה זו.

עוד יש להבין: הרי הסיבה שנתגלגלו עצמותיו של יהודה בארון לא היתה כלל מחמת מעשה תמר, אלא בגלל הקללה שקילל את עצמו. ואם כן, במה זה קשור לעניין "אשר חכמים יגידו" ולהכרתו בחטאו. ועוד: למה המתין משה בתפילתו זו עד סוף ארבעים שנה במדבר, ולא ביקש עבור יהודה קודם לכן.

עוד יש להבין ענין תמוה: למה עצם העובדה שיהודה הודה על חטאו וחזר בו אין בה די לכטל את הנידוי, ורק מה שראובן הודה על חטאו שלו בעקבות יהודה זה מה שהועיל לו?

גם יש להבין, מפני מה חלה קללת יהודה על עצמו? הלא בסופו של דבר אכן

10 בראשית מג, ט.

11 כדאיתא במכות (יא, ב): אמר רב יהודה אמר רב: נידוי על תנאי צריך הפרה. מנלן, מיהודה, דכתיב: "אם לא הביאותיו אליך וחתאתי לך כל הימים". ופירש"י: ואע"פ שנתקיים התנאי.

12 בראשית מב, כא.

13 שם ג, יז.

נקמתו. "ועזר מצריו תהיה" - על יהושפט התפלל על מלחמת רמות גלעד, "ויזעק יהושפט וה' עזרו"¹⁵.

ובכלל צריך להבין מפני מה הוצרך רש"י להביא ולציין כלל את דרשת הגמרא, ובפרט שבלשון רש"י משמע שבא ליישב למה סמך ברכת יהודה לראובן, ועל כך הביא רש"י שני ביאורים. ולכאורה לפי הביאור השני אין כל יישוב בזה.

אין יהודי זר

ויש לבאר כי בדבריו בא רש"י לבאר מפני מה התשובה של ראובן ויהודה היא תשובה כזו הגורמת שברכתם תבוא בזו אחר זו, ובאופן של "ולא עבר זר בתוכם" - היינו שלא זו בלבד שנתברכו ביחד זה אחר זה, אלא שישנו דגש על הקשר הייחודי ביניהם באופן כזה שלא יעבור זר בתוכם.

וזאת על פי מה שביארו המפרשים מהי המעלה המיוחדת שיש בהודאתם של יהודה וראובן. כי יהודה היה יכול להסתיר את חטאו, ובהבעת לדאוג שלא יהרגו את תמר באיזו שהיא אמתלא, מבלי להודות שהוא קשור לענין. אבל יהודה בחר להודות בפה מלא ולומר "צדקה

השיב יהודה את בנימין אל אביו, ולמה נתקיימה בו קללה זו. ואף שכבר נתבאר בדברי רש"י האמורים על הש"ס, שקללת חכם אפילו על תנאי עושה רושם - מכל מקום לכאורה אין הדבר מיישב את הדברים בהבנת הכתובים דרך פשט, והרי רש"י מביא זאת בפירוש הכתוב דנן. ומובן שאם יהודה הביא את בנימין אל יעקב אביו לא צריכה לחול עליו הקללה, וכל הביאורים שנאמרו בזה אינם מתיישבים בדעתו של בן חמש למקרא.

ומשעה שבאנו להבנת פירוש רש"י על הפסוק, יש לעיין בכוונת רש"י בהבאתו את דברי הגמרא הללו. כי בהשקפה ראשונה לא נראה שכוונתו לפרש את כלל הפסוק כדרשת הש"ס, כי בגמרא הרי דרשו את כל המשך הכתוב "שמע ה' קול יהודה וגו'", כתפילתו של משה רבינו על חיבור עצמותיו של יהודה ועלייתו בעולם האמת, אך רש"י לא מביא כלל את המשך דברי הגמרא¹⁴, ואדרבה מבאר את המשך הפסוק בדרך אחרת לגמרי: "שמע ה' קול יהודה" - תפילת דוד ושלמה ואסא מפני הכושים, ויהושפט מפני העמונים, וחזקיה מפני סנחריב. "ואל עמו תביאנו". לשלום מפני המלחמה. "ידיו רב לו" - יריבו ריבו וינקמו

14 יש שכתבו לפרש שרש"י רומז לכל דרשת הש"ס בסיימו בתיבת וכו' ("מי גרם לראובן שיודה, יהודה וכו'"). - כן פירש בחומש אשל אברהם אות קו), ברם מכך שדיבור המתחיל ברש"י הוא רק "וזאת ליהודה" נראה ברור שאין כוונתו לפרש את המשך הפסוק (ואם כן הייתה כוונתו, היה מוסיף בד"ה תיבת וגו' וכדומה - כמבואר בכללי רש"י עמ' 131 ואילך), אלא שהמשך דרשת הגמרא נוגע להבנת ענין הסמיכות של יהודה לראובן ותו לא [ואדרבה מציין וכו', מפני שפרטי דרשת הגמרא אינם חיוניים להבנת הפשט - ראה בזה עד"מ בלקומי שיחות ח"ב עמ' 20].

ממני" – "ממני היא מעוברת", וזאת כדי לנקות את תמר מכל עוון ואשמה והצדיק אותה בכל עון.

ובאשר ראה ראובן את צורת התשובה וההודאה הזו, החליט ללמוד מכך ובחר גם הוא להודות בחטאו. שהרי עצם התשובה על החטא כבר היתה אצל ראובן כמו שמצאנו שלא היה במכירת יוסף מכיוון ש"עסוק היה בשקו ובתעניתו על שבלבל יצועי אביו"¹⁶. אבל אחר שראה ראובן את צורת ההודאה של יהודה הבין שלא די רק בחזרה בתשובה בינו לבין עצמו, אלא יש לעשות כן ולהודות גם לפני אביו שהוא זה שבלבל את יצועיו, והרווח הוא שעל ידי כך יעקב אבינו לא יחשוד בשאר בניו שמא ידם היתה במעל זה.

לפי זה יש לבאר דיוק לשון רש"י: "סמך יהודה לראובן מפני ששניהם הודו על קלקול שבידם". כי אף על פי שמדובר בקלקול ש"בידם", כזה שהם יכולים להמשיך ולהסתיר, מכל מקום הודו עליו, וזאת כדי לא לגרום לאדם אחר צער ועוגמת נפש. ולכן מגיע להם שכר מופלא זה – "אשר חכמים יגידו וגו' להם לבדם וגו' ולא עבר זר בתוכם". כי מבחינתם אין יהודי "זר", ועבור כל יהודי הם מסכימים לבזות את עצמם ולפרסם את חטאם – רק כדי שלא יהיה לו איזה שהוא בזיון. ולכן אם יש יהודי שבעולמו קיים מושג של זרות והוא לא הגיע לדרגה האמורה,

הרי שהוא לא יכול לגור ולעבור בתוכם.

התשובה המעולה

על פי זה יתבאר כל המשך דברי רש"י:

אצל יהודה היה הענין של גלגול העצמות, דבר המורה על היפך האחדות והמנוחה בשלום. וזאת כי יהודה נידה את עצמו אם הוא לא יביא את בנימין לפני אביו יעקב, וכך אירע שבעקבות זאת התוודע יוסף אל אחיו ולאחר מכן באה הירידה למצרים וכל הפרשה שנתגלגלה מזה – הכל כתוצאה מנידוי זה. הרי שבמובן מסוים, בגלל אותו נידוי נתגלגל כל שעבוד מצרים, כי בלעדיו לא היה משלח יעקב את בנימין עם אחיו והיו נשארים בארץ כנען, ורק משום שיהודה קיבל עליו נידוי התגלגלה ירידת יעקב ובניו מצרימה.

לפי זה מובן שכל אותן ארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר הן עדיין בהמשך לאותו ענין שנגרם על ידי יהודה, כי כל ההליכה במדבר הייתה בהמשך ליציאת מצרים. ולכן כל עוד היה המשך של הירידה למצרים והגלות שם, עדיין נשאר עליו אותו ענין של "נתגלגלו עצמותיו" וחוסר המנוחה בשלום, כי תוצאות הנידוי עדיין היו בעולם. מה שאין כן בפרשתנו עתה – טרם פטירתו של משה רבינו, כאשר בני ישראל מתעתדים לחזור לארץ כנען – אז כבר יש מקום להתפלל עבור

יהודה שינוחו עצמותיו בשלום.

והנה כאמור, התיקון העיקרי לא היה בעצם ההודאה בחטא אלא על ידי הפרסום של ההודאה והסרת כל שמץ של חשד מתמר, עד שגם ראובן עשה תשובה שכזו בעקבות יהודה. ומכאן ניכרת מעלת עבודת התשובה של יהודה שהייתה באופן של "צדקה ממני" - תשובה המסירה כל חשד מיהודי אחר, ולכן הגיע הזמן שעצמותיו ינוחו בשלום.

וזהו הביאור בפירוש רש"י שפותח תחילה: "יחי ראובן - בעולם הזה. ואל ימות - לעולם הבא, שלא ייזכר לו מעשה בלהה", וזאת מכיוון שההודאה הייתה באופן נעלה ביותר, שלא רק ששב בתשובה על חטאו אלא הודה על כך. ומוסיף רש"י לפרש: "וזאת ליהודה - סמך יהודה לראובן מפני ששניהם הודו על קלקול שבידם" - כי מכיוון שתשובתו

הייתה באופן כזה של הודאה ואף ראובן למד ממנה כיצד להודות על קלקול שבידו ולא להסתיר זאת, על כן בא התיקון הראוי גם לעצמותיו של יהודה.

ולדברינו יש לומר שדברי רש"י "ורבותינו פירשו" אינם פירוש חדש, אלא זהו הפנימיות והעומק של הביאור הקודם וכמו שביארנו. ולכן יכול רש"י לפרש את כל המשך הפסוקים לפי דרכו ואינו מפרש את כל המשך כמו שפירשו בגמרא שם.

ומכאן יש ללמוד הוראה חשובה, עד כמה עלינו לדאוג שח"ו לא ייגרם כתוצאה ממעשינו שום צער ונזק ליהודי אחר. וגם אם אירע ונכשלנו בזה ח"ו, הרי שההודאה על האמת ובפרט באופן של "צדקה ממני" - כשמסירים כל חשד מיהודי אחר - מביאה לידי מנוחה בשלום ולכל הברכות שנאמרו בפרשה.

Почему Моше ждал 40 лет, чтобы спасти Иегуду, и в чем истинная сила признания?

1. Загадочное соседство Реувена и Иегуды

- В главе «Везот а-Браха» перед своей смертью Моше рабейну благословляет колена Израилевы, при этом благословения Реувену и Иегуде следуют одно за другим.
- Раши объясняет эту связь тем, что оба брата публично признали свои проступки.
- Талмуд добавляет поразительную деталь: все 40 лет скитаний по пустыне кости Иегуды не знали покоя и перекашивались в ковчеге из-за клятвы-отлучения (нидуй), которую он сам на себя наложил.
- Моше молился за Иегуду, утверждая, что именно его смелость вдохновила Реувена на признание, и только после молитвы Моше душа и тело Иегуды обрели покой.

2. Вопросы, требующие осмысления

Анализируя этот текст, возникает несколько логичных вопросов:

- Разве другие братья не раскаивались? Ведь в истории с продажей Йосефа они также признали свою вину.
- Почему Моше ждал целых 40 лет, прежде чем помолиться за Иегуду?
- Почему личного раскаяния Иегуды оказалось недостаточно, и для прощения потребовалась заслуга того, что он повлиял на Реувена?

3. Истинная суть великого покаяния

Уникальность раскаяния Иегуды и Реувена заключалась не просто в признании вины, а в готовности пожертвовать собственной репутацией ради другого еврея.

- **Поступок Иегуды:** Он мог скрыть свою связь с Тамар и позволить ей погибнуть, однако он публично произнес: «Она правее меня», чтобы снять с нее любые обвинения и спасти от позора.
- **Поступок Реувена:** Реуven уже раскаялся в своей проступке тайно, но, увидев пример Иегуды, понял, что этого недостаточно. Он публично признался в содеянном, чтобы Яков не подозревал в этом грехе других братьев.
- Их объединяет то, что для них не существовало «чужих» евреев — они согласились на личный позор ради защиты чести ближнего.

4. Тайна сорока лет и снятие проклятия

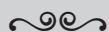
- Клятва Иегуды поручиться за Биньямина стала катализатором раскрытия Йосефа, что в итоге привело к спуску праотца Якова и всей семьи в Египет.
- Странствия по пустыне были прямым продолжением египетского изгнания, поэтому все эти 40 лет последствия клятвы Иегуды все еще действовали в мире, не давая ему покоя.
- И только сейчас, когда евреи стояли на пороге Земли Израиля и последствия клятвы подошли к концу, Моше мог просить об окончательном покое для Иегуды.

5. Практический урок

- Главный вывод из этой истории — необходимость следить за тем, чтобы наши действия не причинили боль или ущерб другому еврею.
- Если же ошибка совершена, истинное исправление заключается не только в раскаянии, но и в готовности признать правду, чтобы очистить другого от подозрений.
- Именно такой путь — путь абсолютной честности ради ближнего — приводит к настоящему миру, покою и благословению.

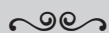
גיליון זה מוקדש

לחיזוק ההתקשרות
לרבי נשיא דורנו

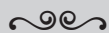
לזכות

מורנו הרב הראשי לרוסיה
הגאון רבי שלמה דובער פינחס לאזאר שליט"א

לזכות

כלל שלוחי הרבי במדינות חבר העמים

לעילוי נשמת

האיש היקר שהיה מסור ונאמן למלאכתו הקדושה

ר' צבי הירש ב"ר ישראל ע"ה גרז'וי

אשר שימש כעשרים שנה שמש בבית הכנסת המרכזי

ומסר שיעורי תורה במרכז החסד שערי צדק